

Експедиции на СПК "АКАДЕМИК" района на Деветашкото плато

Ал.Грозданов, Г.Марков, Ив.Личков

Проучвания в района на Деветашкото плато преди август 1980 г.

Разположеното в средната част на Предбалкана [Деветашко плато](#) от около 20 години е обект на систематично спелеологическо изучаване. През този период бяха проведени няколко международни, републикански и клубни експедиции. В резултат от тези изследвания понастоящем в района на платото са картирани пет от най-дългите (Над 100 м) пещери в страната; четири от тях са разположени в района на [село Крушуна](#): [Бонинската пещера](#) (2755 м) [Водопада](#) (1995 м), [Урушка маара](#) (1600 м) и [Горник](#) (1100 м), и една пещера в района на [село Деветаки](#) - известната [Деветашка пещера](#)(1400 м). Всички гореспоменати пещери са водни, хоризонтални до субхоризонтални-възходящи. По време на международната експедиция "Дружба-78" бе доказана, чрез пускане на Флуоресцин, предполагаемата връзка между [Бонинската пещера](#) и Водопада. По този начин се установи че общата дължина на тази пещерна система е около 6 км. Към нея вероятно принадлежат и пещерата Горник Додацката пещера – с.Тевава Ловешки окр., карт. Георги Марков и Марио Стоянов и някои други пещери в района на [село Горско Сливово](#).

В северния ръб на [Деветашкото плато](#) (на границата с Дунавската равнина) са разположени 25-метровата Бръшлянска пещера и 600-метровата Мандра. В горната част на платото са картирани и някои пропастни пещери, по-дълбоки от които са Кънчовата върпина (-120 м) и Иванчовата върпина (-78 м) и двете в района на село Тевава. Останалите картирани пропастни пещери са доста по-плитки - средно около 10 м дълбочина.

Първа експедиция на СПК "Академик" - "Деветашко плато-80"

Тази експедиция се проведе от 15 до 31 август. В нея участваха 18 членове на клуба. Ръководител на експедицията беше Александър Грозданов, а научен ръководител - Петър Петров. Лагерът на експедицията бе установен близо до чешмата Каменец, там, където шосето от [село Брестово](#) се разклонява към [село Тевава](#) и към [село Деветаки](#), а обект на проучване бе районът в радиус 5-7 км от лагера.

По време на експедицията бяха картирани 17 пропастни пещери и 1 хоризонтална пещера, всички неизвестни дотогава. Пропастните пещери са сравнително недълбоки(10-20 м), почти изключително вертикални, или с много къси придънни разклонения, безводни, повечето "затапени" от значителни глинени наслаги. Разположени са в местността Вълчака(3), в нивата северно от тази местност (3), в

местността Коджа гьол(1), западно от Иванчова върпина (3), източно от пещерата Погрес(1), в близост до чешмата Глоговец (най-дълбоката по време на тази експедиция (- 21 м), в местността Бялото камъне (2) и в местността Обрешкото -3.

Хоризонталната **Додацка пещера** се намира в местността Куру-дере, землището на село [Тевава](#). Първите тридесет метра са отдавна известни на местните хора, които са взимали вода от първото езеро. Очевидци разказват, че при обилни валежи от отвора на пещерата излиза силна струя вода под налягане и се чува подземно бучене. По време на експедицията бяха преминали два полусифона и Картирани общо(125 м).

Пещерата Погрес – с. [Брестово](#)

След преминаване на 30-метровата привходна галерия се достига до първото езеро-полусифон, дълго около 10 м. По време на първото проникване разстоянието между нивото на водата и тавана бе 5-10 см. Следва 45-метрова галерия с кален под, по която се достига до второто езеро с нисък таван. След преминаването и на този полусифон се попада в нова, но много по-къса галерия, която води до трети, пълен сифон.

Освен новооткритите пещерни форми, бяха направени и успешни опити за намиране на продължения в две от известните дотогава пропасти пещери Кънтилката и Погрес. В Кънтилката (западно от шосето Брестово-Деветаки) бе преодолян един сифон чрез изчерпване на водата, но продължението се оказа късо - достигна се до нов сифон.

По-значителни са новооткритите части на **пещерата Погрес** (източно от същото шосе, североизточно от [село Брестово](#)). През 1976 г. са проучени, от пещерняците на ПК "Урвич", двата вертикални входа и галерията по течението на подземната рекичка до първия сифон (около 100 м от входа).

По време на експедицията сифонът беше преминал чрез частично изчерпване на водата. След около 15 м, първата рекичка се влива във втора / вътрешна рекичка/, която е с по-голям дебит от първата.

По течението на водата се достига веднага до езерото на т.нар. долен вътрешен сифон, който е дълбок 1-1.5 м и дълъг около 15 м.

Срещу течението на вътрешната рекичка се върви по покрита с дълбок нанос от фин пясък и тиня галерия. На места потокът е издълбал легло в наноса, другаде водата покрива цялото дъно на галерията.

Галерията е много ниска - на места таванът е на не повече от 40 см от нивото на водата. След около 170 м се достига до разширение, където започва езерото на горния вътрешен сифон. Общата дълбина на пещерата достигна 320 м,

Втора експедиция на СПК "Академик" - "Деветашко плато-81"

Експедицията се проведе от 16 до 30 август. В нея участваха членове на клуба, включително двама спелеолози от Великобритания. Главен ръководител беше Филип Филипов.

Този път районът на проучвания бе по-обширен от този на първата експедиция и включваше землището на село [Деветаки](#), а също така и части от землищата на селата Чавдарци, [Кърпачево](#) и [Александрово](#), мястото на лагера ое в местността "Лъгът", на около 5 км, югоизточно от село [Деветаки](#).

Проучени и картирани бяха 28 нови подземни карстови обекта - предимно пропастни пещери с отвори от 5 до 15 метра и с хоризонтални части - до 30 м. Поради обема на наслагите на дъното на тези пропасти, по-нататъшното проникване е практически невъзможно. Най-дълбоката от изследваните пропастни пещери бе общо 53 м.

В работата на експедицията бяха включени и обекти в основата на венеца на платото - Мандрата и Мечи дол при село Чавдарци, Черна и Бяла река при [село Александрово](#), а също така и [пещерата "Стълбица"](#) при село [Кърпачево](#).

Трета експедиция на СПК "Академик" - "Деветашко плато-82"

Третата експедиция се проведе в периода от 14 до 29 август. В нея участваха и полски студенти под ръководството на проф. Мариан Полина. Главен ръководител беше Иван Личков, а технически ръководител Георги Марков. Лагерът на експедицията бе разположен на терасата пред [пещерата "Водопада"](#),

В района на изследване се включваха части от землищата на селата [Крушуна](#), [Горско Сливово](#), [Кърпачево](#) и Чавдарци. Една от целите бе да се проведат наблюдения и да се извършат хидрогеоложки експерименти във водните пещери [Горник](#), [Бонинската](#), [Водопада](#), [Урушката маара](#) и новооткритата пещера Калица. Друга цел бе продължаването на издирването, проникването и картирането на нови обекти.

Новите обекти по време на тази експедиция бяха:

1.Пещерата "Калица". Намира се на 1.5 км западно от [село Крушуна](#) и е открита при разкопаването на едноименния извор, за каптиране. След изхвърляне на част от водата можа да се продължи 450 метра, където се достига до сифон;

2.Пещерата "Лабиринта": Намира се на десния бряг на дола при Бонинската пещера. Общата дълбина е 220 метра

3.Пещерата до шосето между селата [Кърпачево](#) и [Горско Сливово](#); Намира се на 100м северно от шосето/ срещу Варницата/ в първия от редицата въртопи до шосето. Започва с 8-метров отвес и продължава с наклонена галерия. Общата дълбина е около 30м., а денивелацията - 12/м;

4."Прилепната" - Намира се на левия бряг на дола при [Бонинската пещера](#)/ срещу пещерата "Лабиринта", казват/ че продължителни и проливни дъждове от нея излизала вода. Общата дължина е около 10 м.

5. "Блато-1" и "Блато-2" - два въртопа с денивелация от около 10 м в местността Радина поляна, на един час южно от село Кърпачево.

6. Пещерата "Чучурите" в село Малки Вършец с дължина около 100м.

Експедиция "Черната пещ"-1982г.

Първото проучване и картиране на пещерата "Черната пещ" в землището на [село Горско Сливово](#) /Ловешки окръг/ е извършил през 1967 година известният наш спелеолог Петър Трантеев. Следващото проникване на пещерняци от СПК"Академик" в тази пещера бе по време на експедицията "Деветашко плато - 82", но по-сериозни успехи бяха постигнати по-късно същата година - м.октомври-ноември.

Пещерата "Черната пещ" е водна, хоризонтална в първата си част и леко възходяща нататък, с едно сухо разклонение, Известно е, че дебитът на изтичащата вода се Колебае от по-малко от 0.200 л/сеК през летните месеци, около 0.200 л/сек в есенните месеци до декември, и достига 5-6 л/сеК през месеците април и май.

Входът, с размери 6-7 м ширина и 2.5м височина, е разположен в рядък храсталак и десетина дървета. След десетия метър галерията сестеснява и придобива характерния за пещерата триъгълен профил - основа 1.0-1.5 м и височина 1 м.

Старо срутване при входа е причинило запълване на галерията с глинен нанос на повече от 400м дълбочина. Сега част от преградата е отвлечена от водата и потокът е прерязал наноса с около 0.7 м. След

40 м от входа на пещерата се достига езеро., образувано от сифона след него. Дълбочината на водата при сифона е 0.5м. Преминаването на сифона., наречен "Сифон Трантеев" от нас, става след изгребване на част от водата.

Общо галерията следва посоката север-юг., таванът се издига малко, а по дъното има малки езерца с глинести преградки., покрити с тънка синтрова кора. На 160-я метър се преминава малък полусифон.

Следват малки зали, получени от пресичане с напречни пукнатини; появяват се първите вторични образувания по стените и пода. Един сифон на 260-я метър се заобикаля отгоре, за да се стигне до сифон № 2., Където отново се налага изгребване на водата. Продължава се в галерия с нов профил - широка 1м и висока 2-4 м, където подът е пак покрит с рядка глина, която затруднява придвижването. На 400-я метър е единственото сухо разклонение - около 50 м - с нисък таван и леко възходящо. Може би е възможно чрез разкопаване на затрупаните с пясък крайни части на това разклонение да се попадне зад сифон № 3, който е дълъг 8 метра. Само след продължително изгребване на водата той може да оъде преминат, след което се продължава още 50 метра в галерия с глинен нанос и вода. На 450-я метър от входа, по основната галерия се излиза над глинения нанос. Подът е покрит със здрава калцитна кора., таванът е -нисък до около 1 м/ има образувания по стените и синтрови прегради. Така се достига до края на пещерата - един куп дребни камъни., които бъдещите експедиции вероятно ще се опитат да разчистят.

Пещерата "Черната пещ" поставя много проблеми пред изследователите - докартиране на крайните части, опит за проникване по-навътре, установяване произхода на подземната река, проучване на подземната фауна и др. Необходима е, обаче, добра организация и сериозна подготовка за проникване и осигуряване преминаването на сифоните. Общата дължина на досега картираната част от пещерата надвишава 600м.

Очевидно на [Деветашкото плато](#) има още "бели петна" за спелеолозите.